

Nekaj pomembnejših slovanskih etimologij.

Mihael Markič — Ljubljana.

Etimologije, ki jih v naslednjem podajam, se mi zdijo pomembne, ker odkrivajo stike Slovanov z narodi, kjer jih nihče ne bi pričakoval. Hkrati nudijo lingvistom, kakor tudi etnografom in zgodovinarjem nove vpoglede in naravno tudi nove — naloge. Kako je to v vsakem primeru umeti, se bo najbolj razvidelo iz posameznih primerov samih.

A. Slovani in — Homer.

1. *Ἴλιον*.

Pred *Ἴλιον* je digamma odpadel. Pripona -ijo, -jo je pomenjala pripadnost, posest, kakor še dandanes pri Slovencih: Škofja loka, Romanja vas itd.

Torej: *Ἴλιον* (sc. *ἄστν*) = Vilingrad

Znano je, da je bilo v Iliou na gradu znamenito svetišče Athene. Athena igra pri Homeru isto vlogo, kakor pri Srbih Vila, ki je bila zaščitnica junakov, a pri Germanih Walküre. Komu ni znana Vila posestrima Kraljevića Marka? Tudi v Athenah je bilo svetišče Athene na akropoli. Verjetna je domneva, da je prvotno beseda *Ἀθήνη* (Hom.), att. *Ἀθηνα*, bila samo epitheton ornans v pomenu pogorkinja (sc. Vila).

Saj so večinoma lastna imena nastala iz občnih imen. K besedi *Ἀθήνη* prim. ssk. *adh-i* = „zgoraj“, očitno prvotno lokal. *Adh-as* je gen.-abl. = „od zgoraj dol“, nem. „nieder“. Koren *adh-* < *ndh-* se nahaja tudi v besedi *Ἀθ-ως*. Vila je pa bržkone = stvn. *ūwila*. = srn. *iule*, *iuwel* = nvn *Eule*. Kdo bi se tu ne spomnil na ep. ornans Athene: *γλαυκῶπις* in boginji posvečeno ptico, bodisi da to razlagamo kakor Schliemann, ki je izkopal kip Athene z glavo sove in ga primerjal s kipi egiptskih bogov, ali po splošni razlagi: *γλαυκῶπις* = „sovook, svitlook“. Athena je bila *παρθένος*, devica. Isto bi utegnilo pomeniti blg. Samovila.

2. Ἀχιλλεύς = Tomislav.

Ἀχιλλεύς, tudi Ἀχιλεός, je ena izmed številnih okrajšav osebnih lastnih imen, ki so bile že za Homera pri indoevr. narodih v navadi. Razun pri Rimljanih so bila polna osebna lastna imena pri indoevr. narodih sestavljena iz dveh imen in so se krajšala na različne načine. Ime Ἀχιλλεύς je sestavljeno iz glagola ἄκαχιζεν (koren ἄχ-) = tomiti (exercere, vexare) in iz samostalnika λαός < λαίος, kakor Μενέλαος, oz. Μενέλεως. Kakor se da sklepati iz dvojnega λ v besedi Ἀχιλλεύς, je λαός sam nastal iz πλαίος. Ali ne zveni to kakor lat. Slavi, nem. Slawen (z ostrim s-om!)?

Ta beseda pomeni „ljudstvo“, bržkone v nasprotju z vladajočim slojem, s „pastirji ljudstva“ (Hom. ποιμένες λαόν), torej isto kakor Deutsch < predgerm. *teutā* (ljudstvo) + suff. *-isko-*.

Navadno se *-slav* v slovanskih osebnih imenih istoveti z gr. *-κλής* < *-κλήφης*. Vendar bi iz *-κλήφης* moralo nastati *-slovū*, in ne *-slavū*. V resnici pa imamo tu kontaminacijo dveh besedi, delno medsebojno ali popolno priličenje ene drugi. Prim. nem. *schlingen*, *ver-schlingen* (pogoltniti) in *schlingen* (zvijati, plesti). Prvo prvotno *schlinden*, odtod *Schlund*, priličeno popolnoma drugi besedi s čisto drugačnim pomenom! Verjetno je, da je „*-slavū*“ pomenilo „ljudstvo, λαός“, ako se je prvi del končal na *-i* ali *-a* (glagolsko deblo, ali optativ-imperativ, oz. konjunktiv-imperativ), ako pa se je končal prvi del na „*-o*“ (samostalniško deblo), potem je „*-slavū*“ priličen iz „*-slovū*“, odgovarjajoč grškemu „*-κλήφης*“.

Opozoriti je treba še na to, da pomen zloženke še ni znan, če je znan pomen sestavljajočih delov. Treba je še ugotoviti asociacijo obeh pojmov, ki je lahko zelo različna.

Kaj je torej pomen Ἀχιλλεύς = Tomislav?

Lastna osebna imena so navadno izražala kako željo (Wunschnamen). Če si predočimo, kako popisuje Homer bojevitost Myrmidoncev, katere primerja z volkovi, bi po mojem mnenju prišli najbliže prvotnemu pomenu imen Ἀχιλλεύς in *Tomislav*, ako ju tolmačimo tako: „Naj postane vodja bojevnikov in naj njihovi bojaželjnosti daje mnogo posla!“ — Homer sam, ki je bržkone še razumel pomen lastnih imen, je, kakor je podoba, asociiral pojma nekoliko drugače, tolmačec ime v prvih dveh verzih svoje Iliade: Μῆνιν . . . Ἀχιλλεύς, ἢ μοῖρ' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθνηεν.

„Tomislav“ ni bilo redko lastno ime tudi pri Slovencih, kakor je sklepati iz imena vasi *Tomišelj*, ki je nastalo iz okr. *Tomislū + jo* —. Okrajšava je ista kakor pri *Πάτροκλος* < **Πατροκλής*.

Enako priličenje, kakor pri imenih na „-slav“, se je izvršilo pri lastnih imenih na *-měřŭ*, *-mirŭ*: na pr. Kazimir, Tugomer. Pri poslednjem odgovarja *-mer* grškemu *-κλής* in je etym. soroden z lat. *me-mor-ia* (ali gr. *μωρος*). V imenih kakor *Kazimir* pa je *-mir*, *-mer* nastal po vsej verjetnosti iz *ner*, gr. *νήρ*, ssk. *nara* in odgovarja tako po pomenu grškemu *λάος*. To se je tem lažje zgodilo, ker že samo po sebi prehaja začetni *n*- v slov. jezikih rad v *m*-, na pr. *mrjasec* < *nrjasec*, *Miklavž* < *Nikolaus*, *Mirna*, nem. *Neuring* itd. Po tem takem so istega pomena besede: Vladislav = Vladimir = *Ἀρχιλάος* = *Ἀρχιδάμος*.

3. *Πάρις* = Boris = „*Ἀλέξανδρος*“*

Obe imeni: *Πάρις* in *Boris* sta okrajšavi. Popolna oblika je *Borislav*, ki še živi. Drugo ime za Parisa pri Homeru je *Ἀλέξανδρος*, kar je samo prevod imena *Borislav*. Še bolj se bliža temu pomenu poljsko ime *Bronislav*.

Kdor bi se spotikal na začetnih konsonantih in obeh vokalih, naj primerja razmerje *Don*: *Ταναίς*, *-dlak* (v besedi *volkodlak*): *-talkes*, nem. *bergen*, *Burg*, slov. brega (tudi nem. *Berg*, sl. *brěg*?): *Πέργαμον*. Poučen je tudi konsonantizem staroarmenskega jezika, kjer istotako prehajajo mediae v tenues.

4. *Πέργαμος*, *-ov* = sl. brěgomŭ

Podoba je, da je *Πέργαμος*, *-ov* partic. praes. medii ali pass. v pomenu *bergender*, *schützender* (sc. Ort); a tudi pass. da dober smisel: *geschützter* (sc. Ort) — Slov. *brěgo* < **bergō* pomeni po Bernekerju (Slav. et. Wb. str. 49) stsl. „forgen“; shr. „bewachen, bewahren“. Č. *brh* „Höhle, Hütte, Zelt“.

Enaka tvorba je *Πρίαμος*. Ssk. in slov. kor. *pri-* v bes. *prijati*, *prijatelj*. Gr. kor. *πρι-* (*πρίασθαι*, kupiti) < *kʷr-* ne pride v poštev, ker pomen part. praes. pass. tega glagola nima pravega smisla.

* Enačaj je mnogoumeven. Ker tu ni prostora, da bi se spuščal v podrobnosti, naj omenim le, da rabim tu za silo enačaj v pomenu, da sta desni in levi del enačbe fonetično in semasiologično enaka, seveda po redukciji na „prajezik“, bolje rečeno: na starejši enoten izraz. Ako naj velja enačaj samo za pomen, dotično besedo po potrebi devam v „ušesca“ (narekovaj).

5. Φρόγες = brzi

V X. spevu Iliade v. 431. čitamo: *Φρόγες ἰππόδαμοι*. Frigijci so bili torej jezdeški narod in za takega je prav prikladno ime: *Brzi*. Prim. ime za Romulovo telesno stražo: *Celeres*. Epitheta ornantia navadno samo ponavljajo bolj nazorno obledeli pomen lastnih imen. Samo še en primer: *κάρη κομόωντες Ἀχαιοί!* *Ἀ-χαι-φοί: χαι-τη*, a) dolgi lasje, b) griva.

Konsonant *γ* ni palatalen. Dokaz — osamljeni adverb blg. in shr. „*brgo*“ poleg „*brzo*“. Take izolirane oblike navadno zvestejše ohranjajo prvotne glasove, kakor poznejše analogične tvorbe. „-Z-“ je prišel v oblike s prvotnim „-g-“ iz lokala sing. in pl. in iz nom. pl. masc. —

To je bolj naravna in krajša pot, kakor veliki ovinek, po katerem hoče Berneker Sl. etym. Wb. str. 110 nasprotno „*brgo*“ izvajati iz „*brzo*“. To mojo razlago potrjuje tudi p. oblika: „*bardzo*“, ker p. „dz“ lahko nastane samo iz „g“. Stara in dial. p. oblika „*barzo*“ se mora torej drugače razlagati, ker je prehod „z“ v „dz“ nemogoč. — Prim. tudi sl. *brglez*, Spechtmeise, Kleiber, s. *brzelj* (Art Vogel).

B. Slovanski koren „ot-“ (otiči) v drugih indoevr. jezikih.

Rodbinska imena (oče, brat, mati, sestra itd.) so se ohranila do malega v vseh indoevr. jezikih. Čudno je, da *patēr* v slov. jezikih živi samo še v „*stryj*“ < **pstryj*“ < **ptryj*. Nadomestil je to besedo: *otiči*.

Vprašanje je, odkod je ta koren „ot-“ in ali se nahaja tudi v drugih indoevr. jezikih.

Pri Grkih nedvomno. Že Homer ima *ἄττα* s podvojenim *τ*, kakor je bila to navada v hypokorističnih (nežilnih) imenih (hrv. „riječi od mila“, nem. Kosenamen). Prim. *Σακπῶ*, *Σαννῶ* itd. — Iz *ἄττα* je izvedeno: *Ἀττική* (sc. *χώρα*) = očetnjava. Etimologija < *ἄπτική* (*ἄπτή*, obala) ne pride iz fonetičnih razlogov v poštev. Naša etimologija pa je glasovno neoporečna. Na njo morda zaradi tega do sedaj ni nihče prišel, ker je preveč enostavna. — Iz *ἄτ*-z enim *τ* mogoče tudi *ἄστα*.

C. Debli *slav*, *slov* v domačih in tujih imenih za Slovane in v osebnih lastnih imenih.

Miklosich, Etym. Wb. str. 308, 432 navaja: Sloveninū, *σκληβηνός*, sclavenus, slovenus, slavus. — Kaš. Slovince, fo heißt ein Teil der Kaschuben, r. Slavjaninъ — *Σκλάβος*, *σθλάβος*. Lat. Sclavus. Turk.

isklavun, it. schiavone, fr. esclavon. Ferners: saklab, sęklab, „Slawe“, sakalibet „Slawenvolk“. —

Če vprašamo po pomenu zloga *slav*, *slov* v teh besedah, vštevši osebna imena: Vladislav itd., pridemo do zaključka, da se morajo skrivati v njem najmanj trije homonymi. — O dveh homonymih osebnih imen na *-slav* smo že govorili. Predno nadaljujemo razpravo o ostalih homonymih, treba poprej razjasniti, odkod „k“ med „s“ in „l“ v nekaterih tujih imenih za Slovane.

Grki niso trpeli konsonantnega skupka $\sigma\lambda$. V starejšem času so σ izpuščali. Tako je nastalo iz $\sigma\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma > \lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$. Pred takim λ ni nikdar prothetičnega vokala. V poznejši dobi so v izposojenih besedah vtikali med σ in λ zaradi lažje izgovorjave prehodne vmesne konsonante (Gleitlaut). Ne samo κ v besedi $\Sigma\kappa\lambda\alpha\beta\eta\rho\iota$, ampak tudi ϑ : poleg $\Sigma\kappa\lambda\alpha\beta\circ\iota$ $\Sigma\vartheta\lambda\alpha\beta\circ\iota$! Iz take grške oblike so potekle vse druge besede s „skl-“, med njimi tudi arab. *saklab*, *sakalibet*, kjer, kakor sploh v semitskih jeziki, vokali igrajo samo podrejeno vlogo. Pa naj bo temu kakor hoče: odločilno je, da bi se „k“, ako bi bil prvoten, v slovanskih besedah moral ohraniti, ker tu „k“ med „s“ in „l“ v obče ne izpada. Prim. *sklon*, *skliz* itd. — Sicer je eksistiral skythski narod $\Sigma\acute{\alpha}\kappa\alpha\iota$. To bi bilo mogoče istovetiti z lat. *socius*, ssk. *sakhi*, ako „Σ“ odgovarja indoevr. „s“. Če pa odgovarja indoevr. „k“, ssk. „š“, je = ssk. „Šaka“, Name eines Volkes (Cappeller. Sanskrit. Wb.) in dalje = gr. $\kappa\alpha\kappa\acute{o}\varsigma$ = lat. *Cacus*, ki pa ni treba, da bi prvotno pomenil „hudoben“. *Šak-* v ssk. pomeni „morem, moči, močan biti“, *šakra*, „močan“; odtod tudi *šakuna* = sl. *sokol*. Vendar vse to za etimologijo *Slověniniŭ* iz zgoraj omenjenega razloga ne pride več v poštev.

Dalje bomo prišli, če vzamemo za deblo *slav-slov-* zopet izhodišče od $\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma < \sigma\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$ = ljudstvo, moštvo. Tudi ta etymon ima lahko zopet svoj etymon. Zato bi definiral etimologijo ne toliko kot „iskanje prvotnega, pravega pomena“, kakor so to Grki pojmovali, ampak kot „iskanje starejšega pomena“, ki je potekel lahko iz še starejšega pomena, itd. Na kratko: $\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$ z dolgim α je „*vyddhi*“ od $\lambda\acute{\alpha}\phi\alpha\varsigma$ (kratek α !) $> \lambda\alpha\varsigma$ = „kamen“. $\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$ bi potem pomenil kakor *Sachse* (cf. lat. *saxum*) t. j. „oborožen s kamenenim orožjem“, kakor v kameneni dobi. Gotovo so boljše, bronasto orožje v bronasti dobi v začetku imeli samo najbogatejši v narodu, tako da imajo s tega stališča besede $\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$, *Sachse*, *Deutsch*, *Slawe* prvotno isti pomen = „pripadnik nižjih slojev, ljudstvo“, pozneje še le so postale ime za dotični celokupni narod. To zvezo med pojmom $\lambda\alpha\varsigma$ in $\lambda\alpha\beta\acute{o}\varsigma$ so čutili že Grki, samo da so ju drugače asociirali, po običajnem načinu

tedanjega etimologiziranja z aetiološko fabulo. Gl. Ovid, Deucalion in Pyrrha!

Vendar s tem bi bil razjasnjen samo en del zgoraj pod C. navedenih besedi. Slovani sami besed brez kake pripone niso rabili. Če pa primerjamo *Slověninŭ*, *Slovenec* z *Gorenjec* (prvotno *Gorěneč*? — Na otoku Krku se glasi beseda: *Gorinci*), *Dolenjec* (*Dolěneč*), *Slovak* s *Poljak*, č. *horák*, vidimo, da mora *slova*^x tu pomeniti nekaj kontrarnega pojmov: polje, dol, gora. — To bi bil torej tretji homonym zloga *slav-*, oz. *slov-*.

Ko bi imeli seznam vseh krajepisnih lastnih in občnih imen na slovanskem in nekdanjem slovanskem ozemlju, sem prepričan, da bi se na tem velikem ozemlju našlo kako občno ime *slova*^x, ki bi na mah razjasnilo pomen tega tretjega homonyma, kakor se bo to pokazalo pri nekaterih primerih pod E. Sedaj pa nam ne preostaja drugega, kakor ugibati: gr. κλόζω? lat. *cloāca*?? č. *sluj* < *slou* + *j*, Steinhöhle, *slujožilec*, Höhlenbowohner, in to morda zopet iz *σλάφας* > *lās*, v drugačni asociaciji.

Več razlogov govori za naslednjo enačbo:

Slovani = *Σελφᾶνες = Ἑλλᾶνες, Ἑλληνες.

Pomen besede *σελφᾶ* nam odkriva lat. *silva*, v lat. tujka, prevzeta iz jezika, kjer je bil kratki *ε* ozek (zaprt), kakor v grščini. V lat. je namreč ravno nasprotno kratki „e“ širok (odprt), dolgi pa zaprt. Razumljivo je, da je latinščina nadomestila kratki ozki „ε“ z bližnjim kratkim „i“, kateri se je v romanskih jezikih zopet sprevrgel v zaprti „e“. Isto se je zgodilo v besedi *tilia* iz *πτελέᾱ*.

Preostaja še razložiti, kako je prešel „*selv-*“ v slovanskih jezikih v „*slov-*“ (r. *slav-*). Zgodovina pred slovanskih „*telt*, *tolt*, *tert*, *tort*“ še ni do dobra razčiščena. Prim. č. *Labe*, kjer bi pričakovali *Lobe*; p. *Kraków* nam. *Kroków*. Dalje *klobuk* na vsem slovanskem ozemlju iz praslov. *kolbuk* < t. *kalpak*. Tudi lett. *cilweks*: *človek* ima isti prehod, kakor *silvā*: *slova*^x. — Tudi nem. *selb-* (*selb-er*, *selbst*), o katerem pravi Kluge Et. Wb., da je „ein dem German. eigentümliches Pronomen von dunkler Herkunft“, se da združiti s slov. „*sloboda*“ (kontam. s „*svoboda*“). [*selb-* morda = *s(y)e* + *le(i)b* v n. bes. *leben*, *laben*, *Leib*.]

Še en razlog podpira našo podmeno. Ssk. *vanačara* (tudi *vanēčara*) = im Walde schweifend, Waldbewohner. *Vana*, gozd. (et. sor. z nem. *Wohnung*) + glagol *čara-*, hoditi (et. sor. s sl. *kolěno*). Synonim s *čara-*, je *at-* ki je indevr. lahko *et-*, *at*, ali *ot-*. (V lat. *annus* < **atsnos* je morda

a- predlog in „t-“ reducirana stopnja (*e/t-*). Tako bi bilo po pomenu Veneti = Wenden, Windische = „Slovani“ = „Ἑλληνες“, morda tudi = „Helvetii“ = „gozdovniki“. Samo druga pripona je v Ἑλλ-ωτες, Εἰλωται, lak. Ἠλωτες (cf. στρατιώτης: στρατιά, Σικελιώτης: Σικελία itd.). Osnova: ἔλος n. „močvirje“, prav za prav „močvirnat gozd“, Sumpfwald. Boisacq. Dict. et. p. 246 pravi v opazki: Niedermann ē und ī im Lat. 71 sqq, définissant ἔλος par „depression humide, couverte de végétation, en rapproche lat. *silva* (anc. adj., sc. *regio*) „forêt“ < * *sillvā*, < * *selsu-ā*, ce qui est possible. — Jaz bi raje izvajal ἔλος enostavno iz αελφ-ος. Glede vokalov prim. att. ξένος, ion. ξείνος, aiol. ξέννος, dor. ξηνος < ξένφος. — Več narodov je imenovanih po njihovih (prvotnih) bivališčih med njimi tudi *Silures* (končnica kakor v bes. *Ligures*). Prim. *Sila*, gozd v Spodnji Italiji. Tudi *Ligures* utegne imeti isti pomen. Kor. *lig-*: lat. *lignum*; *-ur-es* < *-us-es*: *-us-*, *-vas-*, gr. φάσ-iv, ali nem. *wes-* v bes. *wesen*, „bivati“.

Last not least:

Germāni = „Slovani“!

Germāni je lat. bes. iz keltščine. Vokal *ā* je dolg, torej beseda nima nič skupnega z nem. „*mān*“. Osnova je „*Germ-*“, sl. *gr̥m* in *gr̥m*, „Вушч“,; srb. tudi „eine Art *Eiche*“. — Enaka ali podobna tvorba je „*Buschmann*“. — Osnova je i. e. Cf. gr. φάσμακον, „zelišče“. I. e. kor. torej: *guh̥m-*. Glede novejšega *-r-* v lat. prim.: *capra* in odtod *capella* < *caperla* < *capr̥la*.

Še nekaj besedi o imenih: Σκλάβοι, Σθλάβοι, *Sclavi*, *Schiavoni*! *-a-* v gr. besedah je kratek! Dvozložnice so bržkone klicalna ali zvalna imena (Rufnamen), skrajšana bodisi iz „*Vladislavū*“ i. dr., bodisi iz Σκλαβηνοί. V poslednjem slučaju je stvar jasna. V prvem slučaju pa se kratki *-a-* da razlagati kot rezultat kontaminacije med „*-slāvū*“ in „*-slov*“.* Vsa tuja imena za Slovane imajo *-a-* v deblu. So li izposojena v dobi prehoda „*-ǎ-*“ v „*-o-*“? Na vsak način je moral biti slov. odprti „*-o-*“ bližji grškemu *-a-*, kakor gr. zaprtemu *-o-*. —

Schiavoni, *Slavonija*, nem. *Pole*, lat. *Polonia* itd. so najnovejše tvorbe s podaljškom „*-ō*, *ōnis*“ in *-ō*, *onis*“, kakor pri bes. *homo*, *hominis* < *homones*, stlat. acc. *hemōnem*, gr. Κίμων, *-ωνος*, *Gothi* — *Gothōnes*, *Saxōnes*, *Pannōnes*, *Teutōnes*, *Senōnes* itd.

* Ali kot spontana novejša sprememba, splošna ali samo v okr. besedah. Cf. nem. Friedrich: Fritz.

D. Srbi = „Rusi“ = „„Rdeči““.

Poleg „*Srb*“ je treba uvaževati še drugače: *Srbin*, *Srbalj*, *Srblijin*. — Etymon: *Serbal-* r. *serbalina*, Hagebutte. Prim. *sorobalina*, *sorbalina*, „Brombeere“, Mikl. Et. Wb. — Sem spada tudi nsl. *srb*, *srbovka*, šipkov plod, Hetschepetsch (srboritka pač ljudska etimologija! Torej ne koren *sverb-* Mikl. Wb. str. 330). — Lat. *sorbus*, Vogelbeerbaum, urspr. nach seinen roten Beeren (sorbum) genannt. Lat. Et. Wb. v. Dr. Alois Walde. Niedermannovi izvedbi „< *sor-dhos*“ (I. F. 116) nasprotujejo zgoraj navedene ruske besede. — Da ima malina (Brombeere, lat. *rubus fruticosus*) črn plod, ne pride v poštev, ker je nekaj navadnega, da se posebno imena rastlin (in živali) prenašajo na sorodne rastline (živali), tu na robido (*rubus idaeus*), ki ima rdeč plod. Primeri pod II! Tudi *serbalina* (Hagebutte) je živo rdeč plod. Ravno tja vodi etimologija besede „*rubus*“. Brugmann Grdr. P. 197, 536. Že Isid: *morum* Latini *rubum appellat, eo quod fructus eius rubent*. — Ni torej nobenega zadržka za nastavek korena: „*serb-*, *srb*“ v pomenu „rdeč“. (Poleg tega tudi brez začetnega „s-“: „*ere(m)b*“; cf. *jerebika*, *sorbus aucuparia*.) —

„*Rus*“ na drugi strani tudi pomeni barvo. Stsl. *rusŭ*, „flavus“; nsl. *rus*, „*rubellus*“, *rosa* (in *rusa*) *glava*; b. *rus*, *rusokos*, č. *rusŷ*, p. *rusy*; lat. *russus*, it. *rosso* (odtod *Rossija*? Konsonantizem je neslovenski in tudi pripona). Fonetično nejasen je slovenski „-o-“ poleg „-u“. Križanje s č. *rous*, „Haarzotte“, < **rons-* ali iz italijanščine? Vsekako je pomen: „*flavus*, *rubellus*“, in s tem je zgorajšnja enačba opravičena.

Asociacija. Barva se nanaša na obleko ali na lase. Poslednje je bolj verjetno; prim. blg. *rusokos* in sl. *rusa glava*. V Bosni sem videl mlade ljudi s spredaj rdeče barvanimi lasmi. Odkod ta običaj? Toda to je bolj naloga etnografije. — Ko je pomen obledel ali se popolnoma izgubil, je bilo mogoče še enkrat pristaviti besedo z istim ali kontrarnim pomenom. Cf. *Rotrussland*, *Weißrussland*. Tudi za ta pojav imamo mnogo paralel v jezikoslovju.

Pripomnja 1. Ali se tudi stsl. *širebro*, r. *serebro*, č. *střibro* itd. da v sklad spraviti s korenem „*serb-*“? To je mogoče, ako smatramo, da je starejši pomen besede ne „*srebro*“, ampak „*živo srebro*“, prav za prav *ruda* te kovine: *cinober*. Beseda „*ruda*“, sama prvotno = *Roterz*; „-ro“ je pripona za kovine: *ἀργυ-ρος*, *au-rum*. Odkod pa beseda „*cinober*“? Boisacq. Dict. etym. našteva pomene pod *κιννάβαρι*,

aussi *τιγγάβαρι*, „cinabre, vermillion; — sang de dragon; -garance, *ἐρυθρόδαρον*“. Očividno je to izposojenka iz neznanega jezika. Začetni konsonant je bil nekak nebrik ali sičnik. Za grško uho je bil ali „z“ ali „r“. Tudi drugi konsonant je delal Grkom težave; nadomestili so ga z „v“ ali „r“ (oba goltna nosnika!). Isti razpored glasov z istimi težavami prevedbe prvih dveh konsonantov nahajamo pri drugih narodih v imenih za „srebro“. Stvn. *silbar*, starejše *silabar*, angls. *seolofer*, litv. *sidabras*. Gl. Et. Wb. v. Friedrich Kluge. — Prvi konsonant je v navedenih jezikih povsod „s-“ (ostri „s“ tudi v nvn. „Silber“, dočim se v pristno nem. besedah začetni „s“ izgovarja kot „z“). Drugi konsonant so nadomestili Germani z „l“, Slovani z „r“, Litvanci z „d“. Ali ni mikavno, tem glasom pridružiti še „v“ oz. „r“ v grški besedi za „cinober“? „v“ ni nič bolj daleč od „l“ oz. „r“, kakor „d“ v litv. izrazu!

Mimogrede naj omenim, da se to deblo brez začetnega konsonanta morda nahaja v imenu mesta Ἀλόβη. Cf. got. *silubr*, starosas. *silubar*, ker pravi Homer (H. II. v. 857): *τηλόθεν ἔξ Ἀλόβης, ὄθεν ἄργύρον ἐστὶ γενέθλη*. — Ἀλόβη tudi v lat. Alba (longa)?

Enako tudi beseda Ἀραβες, ki so imenovani po rdeči barvi, močno spominja na koren „(s)ereb“.

(Ἀλόβη : Ἀραβες = *silubr* : *srebro*). —

Tudi „Krapp“ (rastlina, ki daje rdeče barvilo) — odtod r. *krasnij* < **krapsnyj*, kakor „kos“ < „kops“ — je mogoče istega izvora, samo da je prišla beseda po drugi poti k Slovanom.

Pripomnja 2. Konkurenčne etimologije.

V poštev bi prišla pred vsem nsl. bes. *sreber*, „rusticus“ habd. stsl. *sebrŭ*, „plebejus“. *Sebrŭ* je lahko razložiti iz *srebrŭ*. En „r“ je odpadel, kakor v bes. *Krka* < **Krkra*, *reta* < **retra*, nvn. *Reiter*, srvn. *rŭter*, lat. *cribrum* < *krŭ-dhrom*; *brat* < *bratr-*; nsl. *gaber* < *grabrŭ* = lat. *carpinus*.

Ali pa se je en „r“ dissimiliral v nosnik. Tako bi nastal **sembrŭ* = r. *sjabrŭ*, Nachbar; cf. magy. *czimbora*, Kamerad. (Cimbri?) —

P. *pasierb*, „Stiefsohn“, ukr. *pryserbyty ŝa*, „sich an jemand heften“; *pošorbety ŝja*, „jemandes Nachbar sein wollen“. Miklosich (Et. Wb.) razločuje tu tri različna debela.

Jaz pa mislim, da se morda vendar le posreči, tudi semasiologično vse tri pomene s prvotnim (= rdeč) vred spraviti v medsebojno zvezo. Pomisliti je treba le, da sicer lastna imena večinoma nastajajo iz občnih imen; da pa tudi nasprotno iz lastnih imen postajajo

nova občna. Prim. Kluge, Et. Wb. pod i. „Sklave“: „Slave“, „Sklave“ (oboje v pomenu „suženj“) eigtl. kriegsgefangener Slave. Aus dem Völkernamen Slave (mlt. Sclavus, Slavus) entstanden zur Zeit der Vernichtungskriege der Deutschen gegen die Slaven. Ähnlich ist angl. *wealh* „Kelte“ und „Sklave“.

Tudi Miklosich izvaja „sebrū“ iz lastnega imena: Man denkt an das Volk der Sabiren, *σάβειροι, ἔθνος οὐρυνκόν*. —

Taki sekundarni pojmi so torej: „suženj, rab. (č. otrok), kmet, težak, — sosed, tovariš“; tudi nasprotni pojmi: „gospod (č. pán, p. pan: Pann-ones?), kralj, cesar“ itd.

E. Slovenska krajevna lastna imena — pri drugih Slovanih še občna imena.

Krim, č. *křim*, „Alpe“ (polotok *Krim* na Ruskem?). — *Kočevje*, r. *kočevbe*, „tabor kočevnikov“. — *Krvavec*, p. *krzywalec*, „Krummholz“. S to etimologijo tekmuje „*Krvavec*“ od „*krvav*“, po barvi kamena, kakor sosedni *Grintavec*. Odločitev bi padla za to in zoper prvo etimologijo, ko bi se moglo dokazati pravilo, da ima nepoučarjeni „i“ pred zlogi z dolgim „-a-“ poln glas (Breznik, Slovenska slovnica str. 7) kot splošno veljavno. Vendar se mi zdi, da je ta izgovorjava prenesena iz oblik, kjer je polni glas vokala „i“ na svojem mestu.

Prim. *vas*, *vasi* nam. *vsí*, potem na eni strani ljudski izgovor: „prjatu“ (prijatelj), na drugi strani „krivica“, pričakovali bi: „krvica“. V lastnem imenu se je starejša izgovorjava lažje ohranila, ker je bilo dovolj daleč ločeno od občnega imena. — *Naklo*, č. *nákel*, *-kle*, Landungsplatz, das angespülte Erdreich; *náklí*, „junge Weidenruten zum Flechten, Reifig und Holz nach zurückgetretenem Wasser, Alluvium“. — *Tenetišče* (sld. *Tenetiše*, vas na Gorenjskem), stsl. č. r. *teneto*, ribja mreža. Jezero je izginilo, ime je ostalo. — *Kropa* (deblo: *kromp*-) — r. *krupnyj*, „velik“, č. adv. *krupo*, „starr, heftig“. Izraz se nanaša na izvir potoka. (Morda od tega korena ne bo treba ločiti stsl. *krōp*, „parvus“; blg. *krōp*, „kurz“, če pomislimo na p. *krępy*, „kurz und dick“). Nasprotna pojma se nanašata na dve različni dimenziji. — *Pokljuka*, r. ključ, „Quelle“, shr. *kljûč*, „Hervorsprudeln, Wallen des Wassers“ od glagola *kljukati*. Morda sem spada tudi r. *kljukva*. Moosbeere, mahovnica, *vaccinium oxycoccus*. — *Predoslje*, bolje: *Predasle*. Prof. Rutar me je često povpraševal po etimologiji te besede. Čudno se mu je zdelo, da se to ime nahaja povsod tam, kjer so v bližini kake tesni; tudi tam, kjer ni daleč naokoli nobenega

sela. Ta opazka je privedla do rešitve te uganke. V zadnjem zlogu „sle“ ne tiči beseda „selo“. Kaj pa? To nam pojasnijo naslednje besede: *Sala*, reka na Nemškem; p. *Vi-sla*; ssk. *salila*, „voda“; *σαλα-μάνδρα*, „močerad“. (Cf. Boisacq, Dict. etym.: *μάνδρα*, enclos, étable, écurie; ecc. monastère, d' où *ἀρχιμανδριτης*; ssk. *mandiram*, chambre, maison.) *Μάνδρα*: stsl. *mođiti*, sl. muditi se, sich aufhalten; in *sala*, „voda“; torej *σαλαμάνδρα* = „vodni prebivalec“.

Kaj pa *predo-*? Miklosich Et. Wb. pod „*prend-*“ 2. čitamo: stsl. *prędati*, springen. Durch Steig.: *prondü*: č. *proud*, Strom; *prudký*, schnell; p. *prąd*, schneller Strom. *Predoslje*, *Predasle**) pomeni torej „skakajočo ali hitro tekočo vodo, brzico“, isto kakor fr. „cascade“, it. „cascata“ od „cascare“ < *scacare, to iz slov. „skakati“. Isti pomen ima tudi slov. *slap*. Koren *selp-*, *slęp-*, *slęp-*; stsl. *slępati*, *slępati*, *ἐλλεσθαι*, salire: vody vselępljęstęje, *ἕδατος ἐλλομένου*, 10. 4. 14.

Iz teh primerov je zopet razvidno, kako važen bi bil za etym. raziskovanje repertorij vseh slovanskih lastnih in občnih krajevnih imen.

F. Slovani in sanskrt.

Prefiksa: *su-* (dobro) in *dus-* (slabo), ki se tako pogosto nahajata v ssk. in tudi v gr. (*εἶ* < *ἔσν-*, *δύς-*) sta v mnogih indoevr. jezikih popolnoma izginila. Ali tudi v slov. jezikih? Nekaj primerov je nedvomnih. „*Dušmanin*“ pri tem ne pride v poštev, ker je izposojenka iz perzijskega jezika in je prišla preko Osmanov na Srbsko; pač pa: *zdrav*, stsl. *szdravъ* < **su-dorvos*; torej = „aus gutem Holz“, *εἶ* + *δρῶς* *Smoter* < *smotrъ*; stsl. *motriti*, schauen; *osmotrъ*, „error“. Ssk. *mata*, die Absicht. Otok *Sumatra* ind. beseda v pomenu „cilj“ (sc. pomorskih voženj)? Tudi ime mesta v bližini „Singapur“ = „Levje mesto“ je ind. izvora. —

Slov. *dež*, *dežja*, *Negen*, < **dus-di-o-s*. Ssk. *durdinam* < **dus-di-n-am* „häßlicher Tag, Unwetter“. Drugi del je *di-* kakor v lat. *di-ēs*. V ssk. je *-n-* vdejan, kakor večkrat; tudi v slov. *di-n-ŷ*. Vse druge etimologije je treba izločiti. Slovenščina, ki ima v gen. *-j-* < *-dj-* tu odločuje. —

Osmŷ < **ostmŷ*. Ssk. *aštāu*, gr. *ὀκτώ* je očitvidno dual partic. pf. pass. od nekega debla *oĕ-*, slov. *os-*, ki se je izgubilo in je moralo pomeniti: „odšteti, izključiti, manjkati“ in podobno, = *δέοντε*. Ne

*) Če je prvi del zloženke glagol, se navadno končuje na „-i“ ali „-a“, vendar tudi na „-o“; pr. *vrtoqlav*, *Νικόστρατος*, *Νικόλαος* i. t. d.

samo v govoru (cf. lat. *un-de-, duo-de-*), tudi v pismu (rimske številke!) in z znamenji (s prsti na rokah) so odštevali 1—2 jednici. Tako je, kakor znano, *ἕννεα* < *ἕννεφα* etym. sor. z *ἕννευ*. A tudi etymon korena *os-* se ni popolnoma izgubil. Po mojem mnenju je ohranjen v shr. predlogu *os-i-m*, prvotno partic. praes. pass. Paralelo za prehod participa v predlog imamo v lat. *trans*, prvotno part. praes. od *tro. 1-* Stsl. *osvěni, osvěnje*, „sine“, tudi hrani ta koren *os-*. Besedi sta izvedeni iz part. pf. pass **osvěnъ*, „ausgenommen“. „O-“ se je občutil kot predlog še *le*, ko se je beseda pomešala kor. *s(ū)ē-*, lat. *sēd*, „sine“. V stsl. oblikah je „-i(s), -je(s)“ komparativna pripona. Cf. lat. *sine* < *sinis, sinister*.

G. Slovani in — Irci.

Angl. (iz kelt.) *mattock*, „Haue, Hacke“. — Stsl. *motyka*, „ligo“, nsl., blg., s. *motika*, č., p., r. *motyka*, alb. *matuke*, lit. *matikas*, „Šače“. — Naslednja beseda se tudi nanaša na poljedelstvo. Angl. *gneeve* [gni'v] from Irish *gníomh*, „the twelfth part of a ploughland (Otto Jespersen A Modern Engl. Grammar, Part. I. chapter 12. 72.). Očividno je to istovetno s slov. „*niva*“, stsl., nsl., s. „*njiva*“, Acker; č. *níva*, p. *niwa*, r. *niva*. V stsl. nsl. in s. kaže „*njiva*“ neslovansko lice, ker se tu nobena beseda ne začinja z *nj-*. (V zaimku „*njega*“ itd. *n-* izvira od predlogov), V p., r., č. to ni tako vidno, ker se „*n*“ pred vsakim „*i*“ mehča. V jugoslov. jezikih se samo za „*g-*“ in „*k-*“ poleg „*n-*“ nahaja „*nj-*“. Na pr. „*gnetem*“ in „*gnjetem*“. Berneker pravi v svojem Et. Wb.: Vielleicht liegt in der palatalisierten, mehr Energie erfordernden Aussprache des „*n*“ eine Art Lautnachahmung für den Begriff „drücken“, „pressen“. — *Gnida*, shr. *gnjida*. Berneker navaja Schütte T F 15, 27; Enzelin K. Z. 42. 376, wo ähnliche Fälle aus dem Dän. und Le. beigebracht werden, daß bei verächtlichen Begriffen sekundäre Konsonantenpalatalisation erfolgt. — Ta razlaga bi še veljala za *gnus*, shr. dial. *gnjus*; *gniti*, shr. „*gnjio*“; ne pa več za „*gnjat*“, č. *hnát*, p. *gnat*; *gnjaviti*“ in „*knjiga*“.

Zato je bolj verjetna razlaga, da se je v vseh teh primerih zobni „*n*“ približal goltnikom in se tako palataliziral, kakor „*gn*“ v francoščini in italijanščini. Tu je „*g*“ slednjič odpadel. Po tej razlagi bi se dalo nasprotno iz „*nj-*“ sklepati, da je tudi pred besedo „*njiva*“ „*g*“ odpadel, kar bi točno odgovarjalo angl.-irskemu *gneeve* (izg. *gniv*). — Izplačal bi se trud, te zagonetne stike med Slovani in Irci (Škoti) natančneje zasledovati.

H. Hypokoristika pri Slovanih.

Primer. Polno ime. „Radomir“. Prva okrajšava: *Radom*. Odtod *Radomlja vas*, *Radomljica*, *Radovljica*. V nem. je še *-m-* ohranjen: *Radmannsdorf* < *Radomensdorf* = Dorf des Radom. S podaljškom „-h“: (gl. Maretič Gramatika § 371, 372 in § 109.) *Radoh*. Odtod: *Radohova vas*. — P. i. *Stanislav*. Okr. i. *Stah*, odtod p. *Stachowice*, in sloven. vas *Stahovica* pri Kamniku. Dalje: *Stašek*. Enako so tvorjena imena: *Stra-h*, *Strašek*; *Strahè* (gen. *Stra-heta*); odtod *Straheča* (< **Strahetja*) *dolina* pri Kranju. Dalje: *Strahinj* (končnica *-ynj*), vas nad Kranjem. Tako tudi: *Tuhinj* iz osnove *Tu-h*, p. i.: *Tugomer*; *Bohinj*, osnova *Bo-h*, p. i.: *Bogoslav* in druga imena ki se začenjajo z *Bo-*. Tudi *Buh* je odtod, lahko pa tudi iz imena *Budis(l)av*. Znano mi je, da s to etimologijo za *Bohinj* konkurira lat. *vaccina* (sc. *vallis*). Vendar je tu več pomislekov. Nem. *Wochein* < *Wochîn* ni moglo nastati iz *vaccina* (izg. *vaccina*). Da bi pa *Wochîn* segel tako daleč nazaj v dobo, ko so Rimljani še izgovarjali „*vak-kîna*“, je še manj verjetno. Nem. in lat. ime poteka najbrž iz *Bohinj*. —

Sem spadajo tudi imena *Droh*; *Čeh*, *Leh*, *Meh* (p. i.: *Medved*, ali kako drugo i. z začetnim *Me-*, *Miecislav*?). Naravno je pri teh hypok. imenih polno konkurenčnih razlag. Na pr. *Vlah*, *Lah* je lahko hypok. za *Vladislav*, *Vladimir*, ali p. i. < *Volcae*. — Tudi živalska imena so se tako krajšala. — Nemci enako krajšajo osebna in živalska imena. Hypok. končnica je pa „-tz“, „-z“. Na pr. *Friedrich*: *Fritz*; *Ludwig*: *Lutz*; *Bär*: *Petz*; *Lamprecht*: *Lanz*; odtod *Lancovo* pri Radovljici! —

Tudi grški jezik pozna take hypok. končnice. Pri fem.: „-ῶ“, Ἰῶ, Σαπφῶ, etc.; masc. se končujejo na *-ων*: Πλάτων, Κλυών itd.

I. Opazke k pomenoslovju (semasiologiji).

Kako daleč gredo lahko narazen pomeni fonetično neoporečnih etimologij, bomo razvideli na nekaj eklatantnih primerih:

* 1.) Ssk. *pašu* — lat. *pecu*, *pecus* — slov. *pisū* — nem. *Vieh*, got. *faihu*.

* 2.) Gr. *φῶς*, *φῆγος*, „hrast“ — nem. *Buche*.

* 3.) *θῆμος* — lat. *fūmus*, sl. *dymū*

4.) Sl. *ryba* — nem. *Raupe*; *Aalraupe*.

* 5.) Sl. *žaba* < **gēba* — nem. (Kaul-) *quappe*.

Tudi v istem jeziku:

6.) Slov. *smrkelj* — *smrčka* (smolnato drevo!).

7.) *Schwalbe*, — srvn. *swalwe*, stvn. *swalawa* — r. *solovej*, sl. *slavec* — lat. *sylvania*, „Grašmiče“.

* 8.) Slov. *brglez*, „Kleiber“ — č. *brhel*, „Pirol“ — p. *bargiel*, „Bergmeise“ — r. *berglezŭ*, „Stieglitz“.

9.) *Silber* — *Zinnober* — lat. *sulp(h)ur*?

* 10.) Slov. *skok* — n. *ge-scheh-en*.

* 11.) Sl. *smrděti* — n. *Schmerz* — *σμερδαλιος* — lat. *mordēre*.

* 12.) Prim. tudi različne pomene slovanskih jezikov za: „čas, vreme, god, godina i. dr.“

NB. Z zvezdico so označene znane etimologije.

Naloga semasiologije je spraviti te različne pomene na en skupen imenovalec. Tu ne zadostuje samo jezikoslovje, pomagati morajo tudi druge vede, pred vsem narodopisje. Kako to mislim, naj razjasni primer *pisŭ*.

Skupni imenovalec je germ. *Vieh*, ssk. *pašu*. Specializacija imena pri Slovanih in Rimljanih se nam morda razjasni, če upoštevamo kulturno stopnjo in prvotno bivališče teh dveh narodov. Čim bolj proti severu prebiva kak narod, tem večjo vlogo igra pri njem pes, nasprotno v goratih krajih pri južnjakih — ovca, drobnica = živina κατ' ἐξοχήν.

K. Konkurenčne etimologije.

Težja naloga, kakor iskati etymon kaki besedi, je nasprotno, če je več fonetično enakovrednih (konkurenčnih) etimologij, del njih izločiti iz semasiologičnih in drugih razlogov. V obče je to skoro nemogoče, posebno pri hypokor. imenih, in tu tudi irrelevantno; kako pa je to v nekaterih slučajih vendar le mogoče, naj pokaže naslednji primer:

Ime *Volga* vzporejam besedam: *vlaga*, *Wolke*; prvotni pomen: *voda*, *reka*. Dr. K. Schlemmer (Geogr. Namen, Leipzig 1906) pa trdi: *Volga* = „die Große“; türk. *ulug* = „groß“. Na prvi pogled zelo verjeten pomen; cf. Rio grande.

In vendar ne more obveljati; kajti na Poljskem se nahaja majhen pritok *Visle* z imenom „*Wilga*“; oboje < „*Vlga*“, Prim. *Wilga*: *Volga* = *wilk*: *volk*. „*Volga*“ je torej „reka κατ' ἐξοχήν“. Tu se nehoti spominjam besed prof. Heinricha pri nekem predavanju: Die Slawen sind das namengebende Volk. — Tudi gr. beseda 'Pā utegne isto pomeniti; ar. *srawā*, „reka“, se mora v grških ustih spremeniti v „'pā“. Neposredno iz indoevr. prajezika podedovana gr. oblika za to besedo je 'pōh < *srowā*, ar. *srawā*; cf. tudi slov. „*o-strovŭ*“.

Ta primer zopet kliče po repertoriju slovanskih krajevnih imen.

L. Duh besedotvorbe.

1.) Indoevr. lastna osebna imena smo že omenili; so pri vseh Indoevr. poetična zložena imena, ki se potem na mnogo načinov krajšajo — nežilna imena, „riječi od mila“, Kosenamen ali tudi samo klicalna ali zvalna imena, Rufnamen. Prva se, kakor smo videli, zopet lahko podaljšujejo s posebnimi priponami. Izjemo delajo samo Rimljani; njihova lastna imena so tvorjena v čisto drugem duhu.

2.) Specifično slovansko je, kolikor je meni znano, imenovanje pritokov rek. K bolj znanim primerom iz slovenskega in ruskega ozemlja: „Sava-Savica, Mura-Murica (n. Mürz), Don-Donec, Volga-Vologda“ naj pridenem še nekaj manj znanih s Poljskega: Pilica-Pilczyca; Wisla-Wislica in Wisloka.

V tem oziru niso nič manj važne kakor debla — pripone! Dva primera:

3.) Veliko število imen indoevr. narodov je dvozložnih s pripono „-to-“, germ. „-tho-“: *Briti* (in *Britanni*, kelt. *Brython*), *Pikti*, *Skoti*, *Kelti* (Celtae), *Balti*, *Anti* (isti koren v *Antium*?), *Gothi* (in *Gothōnes*).

4.) Slovenska krajevna imena s pripono „-na“, posebno v okolici Novega mesta: *Gotna vas*, *Jurna vas*, *Uršna sela*, *Bučna vas*, *Ločna*, *Prečna*, *Mirna*, *Žalna*, *Stična*; na Gorenjskem: *Kočna*; na Štajerskem: *Dobrna* i. t. d.

Jurna vas, *Uršna sela* so izvedena očitno iz osebnega lastnega imena (*Juro*, *Urh*, oz. *Urša*). Tako bo tudi pri drugih zgoraj navedenih imenih v prvi vrsti iskati osnov v osebnih imenih; n. pr. *Goto*. Tako ime za *Stična* bi bilo nem. os. i. *Sittig* < *Sidiko*, *Sindik*- (gl. Die Räthsel der deutschen Schülernamen n. Dr. Eduard Adamek, Wien 1894. pag. 47.) Za „*Žalna*“ bi prišlo v poštev deblo *Sal-* (v os. i. Salmuth, Salfrid, Salbert, Salmar). Vendar se bi med temi osnovami utegnulo najti tudi kako občno ime: konkur. etim. za *Žalna*: stsl. *žalī*, „ripa“, hrv. *žalo*, „glarea“.

Naj bi ta razprava bila v pobudo za nadaljnjo delo v označenih smereh.

V Ljubljani, 26. decembra 1932.

Kratice: sl. slovenski; slov., slovanski; stsl., staroslovenski; nsl., novoslovenski; r., ruski; p., poljski; č., češki; s., srbski; shr., srbohrvatski; hr., hrvatski; ssk., sanskrit; stvn., starovisokonemški; srvn., srednjevisokonemški; nvn., novovisokonemški; ar., arijski; gr., grški; lat., latinski; lett., latiški; litv., litvanski; et. sor., etimologično soroden.

Resumé.

Einige bedeutsamere slawische Etymologien.

Bedeutsam scheinen mir die Etymologien deshalb zu sein, weil sie ungeahnte und rätselhafte Beziehungen der Slawen zu gewissen Völkern aufdecken.

A. Die Slawen und Homer. 1. *Ἴλιον* < *φίλιον* = die Burg der Vila (slawische Bergnympe). *Ἀθήνη* (Hom.) war ursprünglich wohl ep. ornans = „bergbewohnend“. Die gleiche Wurzel in *Ἀθ-ως* und in ssk. *adh-i. Vila* = ahd. *ûwila*, nhd. *Eule*. Cf. *γλαυκῶπις*! — 2. *Ἀχιλλεύς* (hypok. < *Ἀχισλάφος*) = *Tomislav*. Kroat. *tomiti* = exercere, vexare, *ἀκ-αχ-ίζειν*. In slawischen Eigennamen auf *-slav* sind zwei Homonyme zusammengefloßen (wie im deutschen *schlingen* aus *schlinden*), ein Homonym entsprechend dem gr. *-κλής*, das andere entsprechend dem gr. *-λαός* < **σλάφος*. Ebenso geht *-mer*, *-mir* in slawischen Eigennamen wie *Kazimir* etc. auf zwei Homonyme zurück. Das eine (abstrakt) mit gleicher Wurzel wie *me-mor-ia* (oder *μῶρος*?) entspricht dem gr. *-κλήης*, das andere (konkret) ist aus *-nerū*, ssk. *nara*, gr. *ἀνήρ* entstanden und entspricht somit dem gr. *-λαός*. *Λᾶός* = *Vřddhi* aus *λᾶς* < *σλαφας*, Bedeutungsentwicklung wie beim d. N. *Sachsen*. — 3. *Ἀλέξανδρος* ist eine Übersetzung von *Πᾶρις* = *Boris* (hypok. aus *Borislav*). In betreff des Konsonantismus (und des Vokals) vergl.: *Ταναΐς*: *Don* und den altarmen. Übergang der Mediae in Tenues! — 4. *Πέργαμος*, *-ον* = sl. part. praes. med. oder pass. *brěgomŭ* < **bergomŭ* = *schützender* (oder *geschützter*) Ort. Die gleiche Bildung zeigt *Πρίαμος*, W. *πρι*, sl. ssk. *prī*, „lieben“. — 5. *Φρόγες* = *brzi*, die Schnellen. Urspr. W.: *bhrŭgo-*. „g“ nicht palatal!

B. Die slaw. W. *ot-* (in *otīci*) auch im gr. *ὄττα*, *Ἀττική* und vielleicht in *Ἀσία*.

C. *Slawen*, *Slowenen* etc. Den Namen liegt wahrscheinlich ein drittes Homonym zu Grunde: *slova*^x = lat. *silva* < *σέλφα*. Daher *Slovāne(s)* = *Σέλφανες* = *Ἕλληνες*. Einige Belege für den Übergang von „*selv-*: *slov-*“. Die gleiche Bedeutung in *Veneti*, *Wenden*, *Windische*! Ssk. *vana* (et. verw. m. d. *Wohnung*), „Wald“ + ssk. *at* „gehen“; also = im Walde wohnend, Wäldler. Das gleiche könnte bedeuten: *Lig-ur-es*, *Sil-ur-es* und last not least: *Germāni!* „ā“ ist lang, hat also mit dem d. Worte *mān* nichts zu tun. Stammwort: *Germ-*, serb. *grm* auch eine Art Eiche, gr. *φάρμακον*.

D. *Srbi* (Serben) = „Rusi“ (Russen) = „Die Roten“. Die Wurzel *srb-* wird in Parallele gestellt mit russ. *serbal-* Hagebette, und lat.

sorbus. — Anm. 1. Die Möglichkeit, daß die gleiche Wurzel im slaw. *sirebro*, ahd. *silabar*, lit. *sidabras* steckt, wird zu erweisen gesucht unter der Annahme, daß die urspr. Bedeutung nicht *Silber*, sondern *Quecksilber*, resp. *Zinnober* gewesen ist. Cf. $\kappa\upsilon\upsilon\acute{\alpha}\beta\alpha\rho\iota = \tau\upsilon\gamma\gamma\acute{\alpha}\beta\alpha\rho\iota!$ — Anm. 2. Einige konkurrierende Etymologien für *Serb*-. Gattungsnamen sekundär entwickelt aus Eigennamen.

E. Slowenische Ortsnamen — bei andern Slawinnen noch Gattungsnamen. — Etymologie von *σαλαμάνδρα*.

F. *Die Slawen und das Sanskrit*. Die Präfixe *su-* und *dus-* bei den Slawen. *Sü-dravũ* („gesund“) < **sũ-dorvũ* = aus gutem Holz. *Sü-motrũ* („Ziel“) = *Sumatra*? Slowen. *dež* (gen. *dežja*) < **dus-di-os*, ssk. *durdi-n-am*, „häßlicher Tag, Unwetter“. — Die *W.* vom sl. *osmũ* („acht“), ssk. *ašfāu* = *os-* erhalten in der serb. Präposition *os-i-m*, „außer“, urspr. Part. praes. pass. (Cf. die lat. Präpos. *trans*, urspr. Part. praes. von *tro*. 1.)

G. *Slawen und Kelten*. Engl. (aus d. Kelt.) *mattock*, „Hau“, sl. *motyka*. — Engl. *gneeve* (aus dem Ir. *gniomh*) slaw. *njiva!*

H. *Hypokoristika bei den Slawen*.

I. Einige Beispiele dafür, wie weit die Bedeutungen von phonetisch einwandfreien Etymologien auseinander gehen können. Zwei Beisp.: *skok* (Sprung) — d. *ge-scheh-en*; *ryba* (Fisch) — d. *Raupe*, u. s. w.

K. *Konkurrierende Etymologien*. Ein Beispiel. *Volga* nicht aus dem türk. *ulug*, „groß“, sondern et. verw. m. *Wolke*, *welk*, sl. *vlaga*. Beweis: der poln. N. *Wilga* für einen kleinen Zufluß der Weichsell *Volga*: *Wilga* = *volk*: *wilk* (< *vĭkũ*). Deminutivum zu *Volga* = *Vologda*. Gr. *Ῥα* Entlehnung aus einer arischen Sprache (< *srawā*)?

L. *Der Geist der Wortbildung*. 1. Die indoe. Personennamen zusammengesetzte *W.* Kosenamen und Rufnamen. Eine Ausnahme bilden die römischen Personennamen. — 2. Spez. slawisch ist die Bildung von Namen für Nebenflüsse. Sie sind Deminutiva der Hauptflußnamen. Beispiele: Slowen. *Sava* — *Savica*; *Zila* (Gail) — *Zilica*; *Mura* — *Murica* (Mürz); russ. *Don* — *Donec*, *Volga* — *Vologda*, poln. *Wisla* — *Wislica*, *Wisloka*, *Pilica* — *Pilczyca*. — 3. In dieser Beziehung sind nicht minder wichtig als der Stamm die Suffixe. Merkwürdig ist die Bildung vieler Völkernamen mit dem Suffix *to-*. Briti, Pikti, Skoti, Kelti, Balti, Gothi, Anti (Antium?). — 4. Slowenische Ortsnamen mit dem Suff. *-na*.

